

פרשת פינחס התשע"ו

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. במדבר פרק כה, יד-יח

(יד) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמָּכָה אֲשֶׁר הִכָּה אֶת־הַמִּדְיָנִית זַמְרִי בֶן־סְלוּא נָשִׂיא בֵּית־אָב לְשֹׁמְעֹנִי:
(טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמָּכָה הַמִּדְיָנִית כְּזָבִי בַת־צֹוּר רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית־אָב בְּמִדְיָן הוּא: פ (טז) וַיִּדְבֹּר
ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יז) צֹוּר אֶת־הַמִּדְיָנִים וְהַפִּיתָם אוֹתָם: (יח) כִּי צֹוּרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלִיתָם
אֲשֶׁר נִכְלוּ לָכֶם עַל־דְּבַר־פְּעֹוֹר וְעַל־דְּבַר כְּזָבִי בַת־נָשִׂיא מִדְיָן אֲחֵתָם הַמָּכָה כִּי־וָיֹם הַמַּגִּפָּה עַל־
דְּבַר־פְּעֹוֹר:

2. במדבר פרק כה, א-ט

(א) וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל בְּשָׁטָיִם וַיַּחַל הָעָם לַזְנוּת אֶל־בָּנוֹת מוֹאָב: (ב) וַתִּקְרָאנָּן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן
וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְאֱלֹהֵיהֶן: (ג) וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעֹוֹר וַיַּחֲרֹאֲף ה' בְּיִשְׂרָאֵל: (ד) וַיֹּאמֶר
ה' אֶל־מֹשֶׁה קַח אֶת־כָּל־רֹאשֵׁי הָעָם וְהוֹקֵעַ אוֹתָם לֵה' נֶגֶד הַשָּׁמַשׁ וַיָּשָׁב חֲרוֹן אַפ־ה' מִיִּשְׂרָאֵל:
(ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרִגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעֹוֹר: (ו) וְהִנֵּה אִישׁ
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל־אֶחָיו אֶת־הַמִּדְיָנִית לְעֵינָי מִשָּׁה וּלְעֵינָי כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהָמָּה
בָּכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ז) וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדוּהַ וַיִּקַּח רֶמֶחַ
בְּיָדוֹ: (ח) וַיָּבֵא אַחֵר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקִּבָּה וַיִּדְקַר אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה
אֶל־קִבְתָּהּ וַתַּעֲצֹר הַמַּגִּפָּה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ט) וַיְהִי הַמַּתִּים בַּמַּגִּפָּה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף: פ

3. דברים פרק ב פסוק ט

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אֶל־תִּצַּר אֶת־מוֹאָב וְאֶל־תִּתְגַּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא־אֶתְּנוּ לָהּ מֵאֲרָצוֹ יְרֻשָׁה כִּי
לְבַנְיִלְוִט נָתַתִּי אֶת־עַר יְרֻשָׁה:

4. חזקוני במדבר פרשת פינחס פרק כה פסוק יז

צָוּר אֶת הַמִּדְיָנִים וְלֹא אֶת הַמוֹאֲבִים כִּי הַמוֹאֲבִים מִדְּאֵגָה עָשׂוּ פֶן יִבֹּאוּ יִשְׂרָאֵל וְעוֹד יִשְׂרָאֵל
לְקַחוּ אֲרָצָם מִיַּד סִיחֹוֹן.

5. דברים פרק כג, ד-ה

(ד) לֹא־יָבֵא עַמּוּנִי וּמוֹאָבִי בְּקִנְיָן ה' גַּם דֹּוֹר עֲשִׂירֵי לֹא־יָבֵא לָהֶם בְּקִנְיָן ה' עַד־עוֹלָם: (ה) עַל־
דְּבַר אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם בְּלָחֶם וּבְמַיִם בְּדַרְךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר עָלֶיךָ אֶת־בְּלַעַם
בֶּן־בְּעֹוֹר מִפְּתוֹר אַרְם נְתָרִים לְקַלְלֶךָ:

6. במדבר פרק לא, יב-יח

(יב) וַיָּבֵאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׂבִי וְאֶת־הַמִּלְקוֹחַ וְאֶת־
הַשְּׁלָל אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־עֶרְבַת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: (יג) וַיִּצְאוּ מִשָּׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל־
נְשֵׂאֵי הָעֵדוּהַ לְקִרְאָתָם אֶל־מַחֲוִיץ לְמַחֲנֶה: (יד) וַיִּקְצָף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחִיָּל שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי
הַמֵּאוֹת הַבָּאִים מִצִּבְא הַמִּלְחָמָה: (טו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הֲחִייתֶם כָּל־נַקְבָּה: (טז) הֵן הִנֵּה הָיוּ
לְבַנְיִ יִשְׂרָאֵל בְּדָבָר בְּלַעַם לְמַסֵּר־מַעַל בְּה' עַל־דְּבַר־פְּעֹוֹר וַתְּהִי הַמַּגִּפָּה בַּעֲדַת ה': (יז) וְעַתָּה
הֲרִגוּ כָל־זָכָר בְּטָרֶף וְכָל־אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ לְמַשְׁכַּב זָכָר הֲרִגוּ: (יח) וְכָל הַטָּרֶף בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ
מִשְׁכַּב זָכָר הֲחִיו לָכֶם:

7. במדבר פרק לא, ח

(ח) וְאֶת־מַלְכֵי מִדְיָן הֲרִגוּ עַל־חַלְלֵיהֶם אֶת־אֲנָחִי וְאֶת־רָקֵם וְאֶת־צֹוּר וְאֶת־חֹוֹר וְאֶת־רַבֵּעַ חַמְשַׁת
מַלְכֵי מִדְיָן וְאֶת בְּלַעַם בֶּן־בְּעֹוֹר הֲרִגוּ בְּחָרֶב:

8. במדבר רבה (וילנא) פרשת פינחס פרשה כא סימן ד

צורר את המדינים, למה כי צוררים הם לכם, מיכן אמרו חכמים בא להרגך השכם להרגו ר"ש אומר מנין שהמחטיא את האדם יותר מן ההורגו שההורג הורג בעולם הזה ויש לו חלק לעוה"ב והמחטיא הורגו בעולם הזה ובעולם הבא שתי אומות קדמו את ישראל בחרב ושתים בעבירה המצרים ואדומים קדמו בחרב (שמות טו) אמר אויב ארדוף אשיג אריק חרבי (במדבר כ) ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך ושתים בעבירה מואבים ועמונים על אלה שקדמו בחרב כתיב (דברים כג) לא תתעב אדומי (שם/דברים כ"ג/) לא תתעב מצרי אבל אלו שקדמו בעבירה להחטיא את ישראל לא יבא עמוני ומואבי (שם/דברים כ"ג/) גם דור עשירי עד עולם.

9. ר' חיים פלטיאל במדבר פרשת פינחס פרק כה פסוק יז

צורר את המדינים. תלמודא דריש מהכא גדול מחטיא האדם יותר מההורגו, ונראה דהא דהקפיד על המדינים יותר ממואב משום דמואבים עשו כדי להציל עצמם אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם.

10. במדבר פרק לא, א-ג

(א) וַיִּדְבֹר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחַר תִּאֶסֶף אֶל־עַמִּיךָ: (ג) וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הִקְלָצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִיו עֲלֵימְדִין לְתֵת נִקְמַת־ה' בְּמִדְיָן:

11. רש"י במדבר פרשת מטות פרק לא פסוק ב

מאת המדינים - ולא מאת המואבים, שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה שהיו יראים מהם, שיהיו שוללים אותם, שלא נאמר אלא (דברים ב, ט) אל תתגר במלחמה. אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם. דבר אחר מפני שתי פרידות טובות שיש לי להוציא מהם, רות המואביה ונעמה העמונית:

12. רש"י במדבר פרק כה

א - לזנות אל בנות מואב - על ידי עצת בלעם כדאיתא בחלק: טו - ושם האשה המכה וגו' - להודיעך שנאתם של מדינים שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל: יח - כי צוררים הם לכם וגו' על דבר פעור - שהפקירו בנותיהם לזנות, כדי להטעותכם אחר פעור. ואת מואב לא צוה להשמיד, מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם, כדאמרין בבבא קמא

13. רש"י במדבר פרק לא

ח - ... בלעם הלך שם ליטול שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל בעצתו, ויצא ממדין לקראת ישראל ומשיאן עצה רעה. אמר להם אם כשהייתם ששים רבוא לא יכולתם להם, ועכשיו בי"ב אלף אתם באים להלחם. נתנו לו שכרו משלם ולא קפחוהו: טז - בדבר בלעם - אמר להם אפילו אתם מכניסים כל המונות [האומות] שבעולם אין אתם יכולים להם, שמא מרובים אתם מן המצרים שהיו שש מאות רכב בחור. בואו ואשיאכם עצה. אלהיהם של אלו שונא זמה הוא וכו', כדאיתא בחלק (סנהדרין קו א) ובספרי:

14. חזקוני במדבר פרשת מטות פרק לא פסוק טז

דבר בלעם למסר מעל שהרי מתוך דבריו של בלעם שאמר לא הביט און ביעקב למדו להחטיאם.

15. רמב"ן במדבר פרשת פינחס פרק כה פסוק יח

וטעם בנכליהם - כאשר פירשתי (לעיל כה א) כי זקני מדין חשבו המחשבה הרעה הזאת, כמו שנאמר (לעיל כב ד) ויאמר מואב אל זקני מדין, כי בהם נתיעצו מתחלה והם נתנו עצה זו למואב

שתזנינה בנותם עמהם ויצמידו אותם לבעל פעור להדיחם מעל השם, ואם לא נזכר שם. ועוד ששלחו להם בת מלכם לזנות עמהם, וזה טעם ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחותם - כי לולי מדעת יועצי המלכות נעשה, כבודה בת מלך במדין מה תבקש בשטים בערבות מואב לבא אל מחנה עם אחר, כי ישראל בערבות מואב בשטים היו, ומאין תבא שם המדינית הזאת. אבל היתה יפת תאר מאד, ושלחו אותה זקני מדין שם כי אמרו בתואר אשה יפה רבים הושחתו (יבמות סג ב): וקרוב הוא שהיה גם בלעם בעצה הזו, כי בשוכו מארץ מואב עבר במדין כי דרכו משם והיה ביועצי המלכות, ואולי נתעכב שם לדעת מה יהיה בהם, לפיכך מצאוהו ישראל במדין והרגוהו שם (להלן לא ח). ויהיה פירוש ויקם בלעם וילך וישב למקומו (לעיל כד כה), שהלך לו לשוב אל ארצו. וכן נראה, כי ישראל לא יהרגו המתנבא רק ברשות התורה, אבל כאשר נאמר להם כי צוררים הם בנכליהם אשר נכלו לכם וגו', הנה כל המתנכלים מחוייבי מיתה, ולכן המיתו גם בלעם כי ידעו שהוא בעל העצה הרעה הזאת: והנה צוה הקדוש ברוך הוא להנקם מהם, אבל על המואבים כבר הזהיר (דברים ב ט) אל תצר את מואב. כי ישראל בתחלה באו אל גבול אדום והזהירם עליהם (שם פסוק ד) ונשמרתם מאד, ואחרי כן באו לגבול מואב ואמר לו אל תצר את מואב, ואחרי כן אמר (שם פסוקים יח יט) אתה עובר היום את גבול מואב את ער וקרבת מול בני עמון אל תצורם. ואמר (שם פסוק כד) קומו סעו ועברו את נחל ארנון ראה נתתי בידך את סיחון, ואחר כל זה ראה בלק כל אשר עשה ישראל לאמורי שהם שני מלכי האמורי סיחון ועוג ונעשה הענין הזה כולו, אם כן אזהרת אל תצר את מואב מוקדמת למצות צרור את המדינים: ואני תמה על לשון האגדה שאמרו בבבא קמא (לה א), אל תצר את מואב, וכי עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות, אלא נשא משה ק"ו בעצמו, אמר ומה מדינים שלא באו אלא לסייע למואב אמרה תורה צרור את המדינים והכיתם אותם, מואבים עצמן לא כל שכן, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא כשעלה על דעתך, שתי פרידות יש לי להוציא מהם רות המואביה ונעמה העמונית. והנה קודם הק"ו הזהירו למשה מן המואבים. ועוד אם מפני הק"ו, למה הוצרך להזהיר מבני עמון. אולי לא הקפידו בלשון האגדה בכך, אבל הכוונה לומר שגלוי לפניו יתברך כי כשיצוה אותו צרור את המדינים יהיה למשה ק"ו לעשות מלחמה במואב שלא ברשות אחרת והקדים להזהירו מזה, ומפני שהזהיר במואב הזהיר גם בבני עמון, שלא יחשוב משה שתהיה אזהרתו מן מואב לבדו רשות בבני עמון, כי גם הם גמלו להם רעה ולא קדמו אותם בלחם ובמים: ומדרש אחר, מפני שהמואבים עשו מפני היראה שהיו שוללים אותם, אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם, כמו שכתב רש"י בסדר אלה מסעי (להלן לא ב). ועל דרך הפשט עוד, ארץ עמון ומואב השם נתנה לבני לוט ירושה בעבור לוט אביהם ששרת את הצדיק וגלה עמו לאותה הארץ, ולכך לא הרשה לעשות להם רעה בארצם, אבל מפני חטאם שהרחיקו את ישראל ולא קרבו אותם, הענישם להרחיקם מעל עמו לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' (דברים כג ד). מדה כנגד מדה:

16. כלי יקר במדבר פרשת פינחס פרק כה פסוק יז

צרור את המדינים וגו'. ולא צוה לצרור המואבים לפי שנאמר (במדבר כה א) ויחל העם לזנות אל בנות מואב, מהו ויחל אלא כך פירושו שישאל היו המתחילין ותובעים את בנות מואב והלכו להם לאוהליהם ותובעים את הנשים ומפתים אותם. לכך נאמר ויחל העם כי העם היו המתחילין ולא בנות מואב, לכך נאמר אל בנות מואב ולא נאמר עם בנות מואב אלא שבא להורות שישאל הלכו אליהם אבל מואב לא שלחו נשותיהם ובנותיהם אל ישראל, על כן לא נתחייבו מואב כי המתחיל בקלקלה הוא העיקר ובו תלוי החטא. אבל במדינים היה הדבר בהיפך, שאדרבה המדינים הפקירו את בנותיהם שתבעו את ישראל לזנות, והסברא נותנת כי

איך מלאו לבו של זמרי לתבוע את בת מלך אלא ודאי שהיא תבעתו, ואם לא אמרו כן בפה מכל מקום עשו ההשתדלות עם צרצור של יין להשקותם כוס התרעלה כדי להבעיר בהם אש התשוקה כדמסיק בסנהדרין (ק"א). לכך נאמר צרור את המדינים, ולמה כי צוררים הם לכם רצה לומר המה באו לכם להביאכם לידי הרגל עבירה זו לצרור לגלות על ערותכם ולא כבנות מואב שישראל באו להם, ורצה לומר הצוררים ההם הידועים הם לכם הם התחילו בקלקלה עמכם. ובזה מיושב לשון צוררים לשון הווה. ולפי דרכינו צוררים תואר השם שלהם, והם לכם היינו שהם באו לכם בנכלי ערמומיות על ידי שהשקום צרצור יין המרגיל לערוה. וזה שאמר בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור, כי הזונות נתכוונו לצערם כדי שבעל כרחם ישובו לדתם:

17. שלל דוד במדבר פרשת פינחס פרק כה פסוק יז, Rabbi Yosef David Sinzheim, (1745-1812),

וקשה למה מדינים דוקא ולא מואבים דהרי ק"ו הוא כדאמר בגמרא בב"ק, וזה שאמר ולמה כלומר מדינים ולא מואבים. ומתרץ כי צוררים הם לכם, כלומר מדינים הם צוררים לכם בעצם ובכונה מפני השנאה שהרי לא היה להם לירא מישראל, וא"כ מה שעשו היה בשביל שצוררים הם לכם, לא כן המואבים שנתייראו מפני ארצם כי לא נאמר עדיין אל תצר את מואב. וזה פירוש הפסוק צרור את המדינים והכית אותם, דייקא אותם ולא המואבים, שמא תאמר כי המואבים ק"ו הוא, לזה אמר כי צוררים הם לכם כמו שכתבתי. שמא תאמר כי עשו ע"י הסתת בלעם וגם מחמת יצרא דעבירה, לזה אמר בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור שזה היה מהמצאת עצמם ולא בעצת בלעם. וגם על הזנות ראויים לעונש על דבר כזבי וכו', שהרי היתה בת נשיא מדין ולא היתה ראויה לעשות כן, כי בת מלך היא וממנה ילמדו אחרים.

18. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עז עמוד א

אמר רבא... פך מקבלני מבית דינו של שמואל הרמתי, "עמוני" ולא "עמונית", "מואבי" ולא "מואבית". ... שאני הכא, דהא שמואל ובית דינו קים. מכל מקום קשיא? הכא תרגימו, (תהלים מה) "פל כבודה בת מלך פנימה". במערבא אמרי, ואיתימא רבי יצחק, אמר קרא, (בראשית יח) "ויאמר אליו, אינה שרה אשתך? ויאמר, הנה באהל". כתנאי. "עמוני" ולא "עמונית", "מואבי" ולא "מואבית", דכרי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, (דברים כב) "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים". דרכו של איש לקדם וכו'.

19. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק א

ד"א הוו מתונים בדין... והיכן מצינו במשה רבינו ששכח את דבריו שנאמר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חוקת התורה אשר צוה ה' את משה (במדבר ל"א כ"א) משה צוה ולא אותי צוה את משה אחי אבא צוה ואותי לא צוה והיכן מצינו במשה שהקפיד על דבריו הרי הוא אומר בפקודי החיל ויקצוף משה על פקודי החיל ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה (שם שם י"ד). א"כ מה ת"ל כל נקבה אלא זו עצה שיעץ בלעם הרשע על ישראל דכתיב ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים (שם כ"ד י"ד) אמר לו עם זו שאתה שונא רעב הוא לאכילה וצמא הוא לשתייה ואין להם שיאכלו ושישתו אלא מן בלבד לך ותקן להם קובות והנח להם מאכל ומשתה והושב בהן נשים יפות בנות מלכים כדי שיזנו העם לבעל פעור ויפלו ביד המקום. מיד הלך ועשה בלק כל מה שאמר לו בלעם הרשע. ראה מה גרם לו בלעם הרשע לישראל שנפלו מהן עשרים וארבעה אלף שנאמר ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף (שם כ"ה ט). והלא דברים ק"ו ומה משה רבינו חכם גדול שבגדולים אב לנביאים בשעה שהקפיד על דבריו שכח את דבריו אנו על אחת כמה וכמה מלמד שיהא אדם ממתין בדבריו ולא יהיה מקפיד על דבריו: בן עזאי אומר הוי זהיר בדבריך מבטלה: